

Методологія наукових досліджень

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітньо-наукова програма	<i>Психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>Очна (денна)/ дистанційна</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, осінній (перший) семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>4 кред. ЕКТС / 120 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Екзамен</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Четвер 10.25-12.00 (1 тижд.) Практичні заняття: Четвер 10.25-12.00 (2 тижд.)</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: завідувач кафедри, професор, д. психол. н., Воляннюк Наталія Юріївна +380505538334 volianiuk.nataliia@lil.kpi.ua</i>
Розміщення курсу	

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчання та результати навчання

Предметом навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» є методологічні основи наукових досліджень та практичної діяльності в психології. Методологія наукових досліджень – галузь психології, яка вивчає системи методів у психологічній науці, створення моделей наукової діяльності та окремих її видів.

Відповідно до вимог ОПП **метою дисципліни** є формування у аспірантів:

- здатності проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей та соціально-психологічних явищ;
- здатності розробляти понятійно-категоріальний апарат власних наукових досліджень з психології;
- здатності проводити теоретичні й експериментальні дослідження з психології.

Навчальну базу дисципліни «Методологія наукових досліджень» становлять знання, отримані при вивченні різноманітних курсів, що спрямовані на розкриття теоретичних, практичних та методологічних проблем психологічної науки, а також формування вмінь та навичок проводити критичний аналіз, оцінку і синтез нових та складних ідей і соціально-психологічних явищ.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти після засвоєння навчальної дисципліни мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- історії методологічних пошуків у психології (ЗН 16);
- ролі і місця загально-психологічних і конкретно-психологічних принципів організації і проведення психологічних досліджень (ЗН 3);
- теоретичних і емпіричних методів психологічного дослідження (ЗН 7);
- загально-методологічних основ наукових досліджень (ЗН 1);
- внеску фундаторів світових і вітчизняних психологічних шкіл у розкриття предмету та конструювання методів дослідження (ЗН 11);
- технології розробки проекту наукового дослідження та впровадження його результатів (ЗН 15);
- основ раціонального планування дослідницької діяльності (ЗН 2);
- понятійно-категоріального апарату психологічних досліджень (ЗН 9);
- особливостей стадії підготовки (орієнтування) у дослідницько-пошуковому процесі (ЗН 5);
- типів психологічних досліджень (ЗН 8);
- основних нормативів експериментальної діяльності у психології (ЗН 4);
- джерел формулювання наукових гіпотез (ЗН 10);
- змістовного і формального планування психологічного експерименту (ЗН 13);
- алгоритму експериментального дослідження (ЗН 6).

уміння:

- виокремлювати методологічну складову феноменів психологічного знання (УМ 1);
- конкретизувати загальні принципи та провідні концептуальні положення відповідно до вимог певного завдання, певної ситуації (УМ 7);
- визначати мету і завдання наукового пошуку з урахуванням стану науки і потреби практики (УМ 6);
- здійснювати розробку відповідних методичних процедур при проведенні дослідження (УМ 8);
- здійснювати аналіз літератури за проблематикою наукового дослідження як створення передумови наукового пошуку (УМ 13);
- структурувати теоретико-методологічне знання, володіти навичками його моделювання; (УМ 4);
- оцінювати методологічну обґрунтованість сучасних наукових пошуків у психологічній царині (УМ 5);
- обирати науковий напрям (УМ 2);
- формулювати гіпотезу та завдання науково-практичних психологічних досліджень (УМ 14);
- обирати адекватні науково-психологічні методи дослідження (УМ 10);
- обирати тип дослідження, адекватний специфіці професійних завдань, що розв'язуються експериментальним шляхом (УМ 15).

У результаті засвоєння дисципліни аспіранти зможуть:

- проводити дослідження на відповідному рівні (ЗК 1);
- критично й системно оцінювати результати науково-дослідної роботи, визначати перспективи подальших наукових розвідок (УМ-1);
- розв'язувати широке коло проблем і завдань у галузі соціальної психології на основі розуміння їх природи, чинників впливу, тенденцій розвитку й із використанням теоретичних та експериментальних методів (ФК 4);
- інноваційно переосмислювати і застосовувати методи інших галузей знань для реалізації завдань міждисциплінарних психологічних досліджень (ФК 8);

- самостійно виконувати науково-дослідну діяльність у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» з використанням сучасних теорій, методів та інформаційно-комунікаційних технологій (ФК 15);
- адаптувати й узагальнювати результати сучасних психологічних досліджень для вирішення наукових і практичних проблем (ФК 16);
- проводити теоретичні й експериментальні дослідження, математичне й комп'ютерне моделювання психічних явищ (ФК 17);
- здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел на основі сучасних методологій наукової діяльності з використанням інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій (УМ 5);
- здійснювати науковий аналіз емпіричного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних (УМ 7);
- використовувати психодіагностичний інструментарій для забезпечення інноваційної наукової діяльності (УМ 8);
- обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного соціально-психологічного явища (УМ 10);
- представляти результати роботи у вигляді завершених науково-дослідних розробок (наукових публікацій, доповідей, презентацій тощо) (УМ16);
- екстраполювати психологічні знання на широке коло процесів дослідницько-інноваційної діяльності (УМ 18).

Аспіранти також отримують практичний досвід шляхом ведення процедури експериментального дослідження.

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах двох годин консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна [пошта volianiuk.nataliia@lil.kpi.ua](mailto:volianiuk.nataliia@lil.kpi.ua), месенджер Telegram https://t.me/joinchat/AAAAAE4Nglj_FPvDHRctmQ

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Філософські засади наукової діяльності», «Іноземна мова для наукової діяльності» та «Теоретичні і методологічні проблеми психології», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОП.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати такі дисципліни освітньо-наукового рівня як: «Психологія соціальних явищ», «Психологія життєвого середовища», «Психологія наукової і технічної творчості». Окрім того, вивчення навчальної дисципліни «Методологія наукових досліджень» дозволить успішно пройти педагогічну практику.

3. Зміст навчальної дисципліни

Очна (денна) форма

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СРС
1	2	3	4	5
Розділ 1. Наука і наукові дослідження в сучасному світі				
Тема 1.1. Наука як система знань і сфера людської діяльності	14	2	-	12
Тема 1.2. Загальнометодологічні основи наукових досліджень	12	-	-	12
Разом за розділом 1	26	2	-	24
Розділ 2. Методологічні основи психологічних досліджень				
Тема 2.1. Загально-психологічні і конкретно-психологічні принципи організації і проведення психологічного дослідження	12	-	-	12
Тема 2.2. Теоретичні методи психологічного дослідження	14	-	2	12
Тема 2.3. Емпіричні методи психологічного дослідження	14	-	2	12
Тема 2.4. Понятійно-категоріальний апарат психологічного дослідження	14	2	-	12
Разом за розділом 2	54	2	4	48
Розділ 3. Організація та проведення наукових досліджень з психології				
Тема 3.1. Види психологічних досліджень та етапи їх проведення	14	-	2	12
Тема 3.2. Вимоги до підготовки та оформлення дисертаційного дослідження за спеціальністю 053 Психологія	14	2	-	12
Тема 3.3. Представлення та впровадження результатів психологічного дослідження	12	-	-	12
Разом за розділом 3	40	2	2	36
Всього годин	120	6	6	108

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Бочелюк В. Й. Методика та організація наукових досліджень із психології : Навчальний посібник [Електронний ресурс] / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 360 с. – Режим доступу : <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fpadabum.com%2F%3Fid%3D88773&name=x.p%3Fid%3D88773&lang=uk&c=5765b453eea2>

2. Воляннюк Н.Ю. Психологія наукової діяльності: [Монографія] / Н.Ю. Воляннюк, Г.В. Ложкін, А.Б. Колосов, Б.В. Андрійцев. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського; Центр ДЗК, 2020. 352 с.
3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник [Електронний ресурс] / О. В. Крушельницька. – К. : Кондор, 2003. – 192 с. – Режим доступу : <http://www.twirpx.com/file/121707/>
4. Основи методології та організації наукових досліджень : Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів [Електронний ресурс] / за ред. А. Є. Конверського. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 352 с. – Режим доступу: [https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fshron.chtyvo.org.ua%2FKonverskyi%2FOsnovy%2Fmetodolohii%2Forganizatsii%2Fnaukovykh%2Fdoslidzhen.pdf&name=Osnovy metodolohii ta orhanizat sii naukovykh doslidzhen.pdf&lang=uk&c=5765b6449220](https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fshron.chtyvo.org.ua%2FKonverskyi%2FOsnovy%2Fmetodolohii%2Forganizatsii%2Fnaukovykh%2Fdoslidzhen.pdf&name=Osnovy%2Fmetodolohii%2Forganizatsii%2Fnaukovykh%2Fdoslidzhen.pdf&lang=uk&c=5765b6449220)
5. Основи наукових досліджень : науково-допоміжний бібліографічний покажчик [Електронний ресурс] / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Наукова бібліотека ; укладачі: І. О. Железняк, В. В. Косенко ; ред. В. В. Косенко ; передмова В. В. Косенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. – 284 с. – Режим доступу : [http://library.sspu.sumy.ua/biblioteka/bibliografichni pokazhchyky/2014/1_g.pdf](http://library.sspu.sumy.ua/biblioteka/bibliografichni_pokazhchyky/2014/1_g.pdf)
6. Стеченко Д. М. Методологія наукових досліджень. Підручник [Електронний ресурс] / Д. М. Стеченко, О. С. Чмир. – К. : Знання, 2005. – 309 с. – Режим доступу : <http://toloka.to/t39664>

4.2 Допоміжна література:

1. Артюх С. Основи наукових досліджень : [підручник] / С. Артюх // Українська інженерно-педагогічна академія. – Х. : УІПА, 2006. – 277 с.
2. Афанасьєв А. Основи наукових досліджень : навч. посібник / А. Афанасьєв // Харківський національний економічний ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2005. – 96 с.
3. Білоусова Т. Основи наукових досліджень : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Т. Білоусова // Кам'янець-Подільський держ. ун-т. – Кам'янець-Подільський, 2004. – 120 с.
4. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник / М. Т. Білуха. – К. : АБУ, 2002. – 480 с.
5. Габович А. Основи наукових досліджень : підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навч. за напрямом «Інформаційна безпека» / А. Габович // Державний ун-т інформаційно-комунікаційних технологій. – К. : ДУІКТ, 2006. – 174 с.
6. Грищенко І. Основи наукових досліджень : навч. посібник / І. Грищенко // Київський національний торговельно-економічний ун-т. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. – 185 с.
7. Єріна А. М. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник / А. М. Єріна. – К. – 2004. – 212 с.
8. Ковальчук В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник / В. Ковальчук, Л. Моїсєєв ; під наук. ред. В. О. Дроздова ; М-во науки і освіти України, Акад. пед. наук України, Південний наук. центр АПН України. – 3-є вид. перероб. і доп. – К. : ВД «Професіонал», 2005. – 238 с.
9. Сиденко В. М. Основы научных исследований / В. М. Сиденко, И. М. Грушко. – Харків, Вища школа, 2002. – 200 с.
10. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. Конспект лекцій : посібник / А. С. Філіпенко. – К. : Академвидав, 2004. – 208 с.

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СРС)
1	Тема 1.1. Наука як система знань і сфера людської діяльності Поняття про науку: визначення та роль. Описова, прогностична, проектно-конструкторська, технологічна та інші функції науки. Наука як соціальний інститут. Історичні передумови виникнення науки. Етапи розвитку науки. Наукові революції. Класифікація наук. Організація наукової діяльності в Україні. Цілі науки. Поняття про наукове пізнання, його рушійні сили. Види наукового знання: відмінності, генеза. Основні форми наукового знання. Організація науково-дослідницької діяльності аспіранта робочий день, робоче місце й особистий архів, технічні засоби наукової діяльності дослідника. Завдання на СРС: 1. Визначити поняття науки. 2. Охарактеризувати описову, прогностичну, проектно-конструкторську, технологічну та інші функції науки. 3. Розкрити розуміння науки як соціального інституту. 4. Дати характеристику історичних передумов виникнення науки. 5. Виокремити етапи розвитку науки. 6. Проаналізувати основні наукові революції. 7. Навести класифікацію наук. 8. Охарактеризувати організацію наукової діяльності в Україні.
2	Тема 2.4. Понятійно-категоріальний апарат психологічного дослідження Теорія і її категоріальна основа. Розробка понятійно-категоріального апарата як перший етап психологічних наукових досліджень. Обґрунтування актуальності теми дослідження. Визначення проблемної ситуації. Вивчення теоретичного і практичного стану розробки проблеми. Психологічне дослідження як особливий вид наукової діяльності. Поняття про об'єкт, предмет дослідження, наукову проблему, мету, гіпотезу, завдання, концепцію дослідження. Підготовка психологічного дослідження: розробка програми. Емпіричні основи наукового дослідження. Поняття про науковий факт. Наукове дослідження як процес. Види наукових досліджень за цільовим призначенням. Прогнозування наукової новизни, теоретичної та практичної значущості результатів дослідження. Види психологічних досліджень. Етапи наукового дослідження з психології. Підготовчо-організаційний етап. Пошук та аналіз документальної інформації. Цілі збирання первинної та вторинної інформації з теми дослідження. Логіка побудови тексту теоретичної частини наукової роботи. Основні критерії правильності написання огляду літератури за темою дослідження. Обґрунтування вибіркової сукупності. Поняття методу, методики дослідження. Класифікація загальнонаукових методів дослідження. Характеристика методів теоретичного рівня пізнання. Характеристика методів емпіричного рівня пізнання. Алгоритм опису методики дослідження. Підготовка зібраних даних до обробки (відбракування, кодування, узагальнення відкритих відповідей, уведення в РС). Отримання й аналіз емпіричної інформації. Правила опису результатів емпіричного дослідження.

	Завдання на СРС: 1. Розкрити поняття теорії та її категоріальної основи. 2. Охарактеризувати розробку понятійно-категоріального апарата як перший етап психологічних наукових досліджень. 3. Розкрити значення теоретичного і практичного стану розробки проблеми для психологічного дослідження. 4. Навести визначення об'єкту та предмету дослідження. 5. Розкрити поняття мети та завдань дослідження. 6. Визначити поняття робочої гіпотези. 7. Навести критерії вибору методів дослідження. 8. Визначити поняття наукової новизни, теоретичної та практичної значущості результатів дослідження.
3	Тема 3.2. Вимоги до підготовки та оформлення дисертаційного дослідження за спеціальністю 053 Психологія Загальні рекомендації щодо оформлення кваліфікаційних робіт. Вимоги до формулювання теми кваліфікаційних робіт. Вимоги до окремих складових роботи. Вимоги щодо форматування роботи. Вимоги до наукового стилю мовлення. Основні вимоги до реферування та цитування літератури. Поняття про авторські права. Завдання на СРС: 1. Сформулювати загальні рекомендації щодо оформлення кваліфікаційних робіт. 2. Навести вимоги до формулювання теми кваліфікаційних робіт. 3. Охарактеризувати вимоги до окремих складових роботи. 4. Навести вимоги щодо форматування роботи. 5. Сформулювати вимоги до наукового стилю мовлення. 6. Охарактеризувати основні вимоги до реферування та цитування літератури. 7. Розкрити поняття авторських прав

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять – сформулювати у аспірантів:

- системні знання теоретичних основ, методики, технології та організації науково-дослідницької діяльності психолога;
- вміння здійснювати пошук, систематизацію, теоретико-методологічний аналіз наукових джерел;
- вміння формулювати і вивчати наукову проблему, розробляти робочу програму дослідження;
- вміння підбирати і обґрунтовувати методичний інструментарій наукового дослідження;
- вміння збирати, фіксувати та обробляти результати емпіричного/експериментального дослідження;
- вміння здійснювати аналіз результатів математико-статистичної обробки одержаної інформації;
- вміння розробляти висновки та методичні рекомендації щодо вирішення проблеми за результатами проведеного психологічного дослідження;
- вміння складати, коректно оформляти підсумковий документ психологічного дослідження (текст дисертаційної роботи);
- досвід реферативного оформлення результатів теоретико-методологічного аналізу.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СРС)
1	Тема 2.2. Теоретичні методи психологічного дослідження 1. Методи психології. Типологія методів. Методика. 2. Теоретичні методи дослідження в психології, зокрема аналіз, реконструкція, моделювання, прогнозування. 3. Операціоналізація понять у теоретичних дослідженнях. Теоретичне значення дослідження. 4. Оформлення теоретичної частини роботи. 5. Порядок опрацювання літературних джерел. Завдання на СРС: 1. Визначити та охарактеризувати основні методи психології. 2. Навести типологію методів. 3. Дати визначення методики та навести приклади застосування методик у психологічних дослідженнях. 4. Виокремити теоретичні методи дослідження в психології, зокрема аналіз, реконструкція, моделювання, прогнозування. 5. Проілюструвати операціоналізацію понять у теоретичних дослідженнях з психології. 6. Навести основні вимоги до оформлення теоретичної частини роботи. 7. Визначити порядок опрацювання літературних джерел
2	Тема 2.3. Емпіричні методи психологічного дослідження 1. Емпірична частина дослідження. Види експерименту. 2. Методи здобуття емпіричного матеріалу. 3. Визначення змінних. Поняття про вибірку досліджуваних. Вимоги до вибірки. 4. Пілотажне дослідження. 5. Інструктування. Процедура експерименту. 6. Обробка та аналіз даних дослідження. Завдання на СРС: 1. Охарактеризувати специфіку змісту емпіричної частини дослідження. 2. Навести класифікацію видів експерименту. 3. Проаналізувати методи здобуття емпіричного матеріалу. 4. Розкрити поняття про вибірку досліджуваних. 5. Охарактеризувати основні вимоги до вибірки. 6. Розкрити поняття пілотажного дослідження. 7. Навести основні вимоги до обробки та аналізу даних дослідження
3	Тема 3.1. Види психологічних досліджень та етапи їх проведення 1. Види психологічних досліджень. 2. Етапи проведення психологічних досліджень. 3. Розробка понятійно-категоріального апарату дослідження. 4. Розробка та експериментальна перевірка моделі, головних ідей, концептуальних положень, що покладені в основу дослідження. 5. Проведення дослідження. 6. Обробка даних дослідження та оформлення результатів. 7. Аналіз і інтерпретація результатів дослідження. Висновки. Завдання на СРС:

	1. Охарактеризувати види психологічних досліджень. 2. Визначити етапи психологічних досліджень. 3. Розробити понятійно-категоріальний апарат дисертаційного дослідження. 4. Визначити процедуру проведення дослідження. 5. Розкрити методи обробки даних та формування висновків.
--	---

7. Самостійна робота аспірантів

Аспіранти самостійно опрацьовують питання:

Тема 1.2. Загальнометодологічні основи наукових досліджень

Наукове дослідження як форма здійснення і розвитку науки. Класифікація наукових досліджень. Загальнонаукові принципи: єдності теорії і практики, детермінізму, доповнювальності, самоорганізації, системності, інваріантності. Вимоги до методів наукових досліджень. Класифікація методів. Проблема понятійно-категоріального апарату наукових досліджень.

Тема 2.1. Загальнопсихологічні і конкретнопсихологічні принципи

Загальнопсихологічні принципи дослідження. Принцип єдності психіки і діяльності. Принцип єдності особистості та її життєдіяльності. Принцип особистісного підходу. Принцип об'єктивності психологічного дослідження. Принцип історизму. Принцип дослідження психологічних явищ у їхньому розвитку. Принцип саморозвитку. Принцип суб'єктності. Принцип системності. Конкретнопсихологічні принципи дослідження.

Тема 3.3. Представлення та впровадження результатів психологічного дослідження

Форми відображення результатів наукового дослідження. Поняття про наукову статтю та її структуру. Тези доповіді на науковій конференції. Особливості підготовки наочного матеріалу для захисту результатів дослідження: комп'ютерні презентації, слайдові доповіді, стендові доповіді. Впровадження результатів дослідження.

Політика та контроль

8. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Методологія наукових досліджень», аспіранти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом підготовки реферату. Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування аспірантами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення обраної психологічної проблеми, сучасної наукової літератури, а також оволодіння навичками логічного аналізу та узагальнення матеріалу, його системного викладу. Тема реферату обирається аспірантом самостійно впродовж двох тижнів з початку семестру, виходячи із запропонованого переліку. Окрім запропонованих, аспіранти можуть самостійно обирати тему реферату, обов'язково погоджуючи її з викладачем. Орієнтовна тематика рефератів та вимоги до змісту та оформлення містяться у Додатку 1.

Аспіранти подають реферат на кафедру психології і педагогіки за два тижні до екзамену.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється, але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань та уточнення незрозумілих моментів. Відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг аспіранта значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) аспірантом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Аспірант на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від аспірантів до викладача під час лекції. Допускається і вітається діалог між аспірантами і викладачем на лекції. На практичних заняттях аспіранти фокусують свою увагу на аналізі методологічної обґрунтованості сучасних наукових пошуків у психологічній царині та оволодівають активними прийомами управління дискусією.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрядження із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагіату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Серед технологічних рішень у рамках протидії порушенням академічної доброчесності в рамках вивчення курсу «Методологія наукових досліджень» можна відзначити: перевірку підготовленого реферату на плагіат. Перевірка здійснюється в Системі виявлення збігів/ідентичності/схожості тексту від [компанії Юнічек](#). У разі виявлення академічного плагіату у роботах працівників та здобувачів вищої освіти Університету автори несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства, у тому числі, передбачених [Законом України про освіту](#).

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки аспірантів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної честі НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

9. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: [опитування за темою заняття, виконання завдань](#).

Семестровий контроль: [екзамен](#).

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) виступ за обраною темою (дисертаційна проблематика);
- 2) виконання індивідуального завдання;
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

Аспірант отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь на проведених семінарських заняттях, надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Належна підготовка аспіранта до семінарського заняття займатиме в середньому 1-1,5 години. Деталізовані критерії оцінювання результатів навчання аспіранта визначені у положенні про PCO з дисципліни та представлені у Додатку 2.

Аспірант може оскаржити оцінку викладача, подавши відповідну скаргу викладачу не пізніше наступного дня після ознайомлення аспіранта з виставленою викладачем оцінкою. Скарга розглядатиметься за процедурами, встановленими університетом.

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 20 балів. Екзамен проводиться в письмовій формі. Час екзаменаційної контрольної роботи – 90 хвилин. Контрольне завдання містить 2 питання за тематичними розділами кредитного модулю. Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи міститься у Додатку 3.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

10. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації аспірантам

При вивченні дисципліни «Методологія наукових досліджень» аспірант має користуватися, в першу чергу, літературою, яка визначена в основному списку і є у фондах науково-технічної бібліотеки імені Г.С. Денисенка. Додатковим джерелом інформації мають бути конспекти лекцій. Також аспірантам рекомендується знаходити через систему Інтернет матеріали новітніх психологічних досліджень.

Зміст дисципліни реалізується через опанування трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи. Опанування теоретичного блоку здійснюється в процесі роботи на лекціях та опрацювання літератури. На семінарських заняттях відпрацьовуються конкретні вміння та навички аналізу теоретичних основ, методів, технологій та організації науково-дослідницької діяльності психолога, вміння аргументувати та відстоювати власну точку зору.

Опанування дисципліни «Методологія наукових досліджень» передбачає комплексний підхід при виборі форм та методів навчання. Суть такого підходу полягає в поєднанні лекційних занять та різноманітних форм самостійної роботи, в тому числі: робота на семінарському занятті; підготовка доповідей та виступів з доповідями на семінарах.

Семінарське заняття дає можливість виявити рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки). Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського

заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків. У процесі роботи з літературою та конспектування важливо записувати бібліографічні відомості джерела та номери сторінок, з яких були запозичені думки для подальшого оформлення посилань на джерела. Підготовлені раніше матеріали обробляють, включають в роботу власний аналіз.

Позааудиторні заняття

Можлива участь аспірантів у неформальних гуртках, зокрема у відкритій групі PhD-інкубатор <https://www.facebook.com/groups/2735550373369832/>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено завідувачем кафедри психології і педагогіки, професором, д. психол. н., професором, Воляннюк Наталією Юріівною

Ухвалено кафедрою психології і педагогіки (протокол № ____ від ____)

Погоджено Методичною комісією факультету (протокол № __ від ____)

Орієнтовна тематика для рефератів

1. Наука як сфера людської діяльності.
2. Основні ознаки науки як специфічної діяльності. Цілі науки.
3. Поняття про наукове пізнання, його рушійні сили.
4. Види наукового знання, їх генеза.
5. Основні форми наукового знання.
6. Поняття про науково-дослідницьку діяльність.
7. Поняття про психологічне дослідження як особливий вид наукової діяльності. Види.
8. Основні етапи психологічного дослідження.
9. Алгоритм розробки програми психологічного дослідження.
10. Поняття наукової проблеми, проблемної ситуації.
11. Класифікація методів психологічних досліджень.
12. Поняття вибірки. Типи вибірових сукупностей. Методи формування вибірових сукупностей.
13. Визначення обсягу вибіркової сукупності.
14. Наукове мислення в організації та проведенні наукових досліджень
15. Особливості вибору напрямку та послідовність наукових досліджень
16. Системний підхід, його місце та роль у науковому пізнанні.
17. Особливості планування експерименту та аналіз його результатів
18. Технологія наукової діяльності.
19. Наукові колективи та школи як особливі структури в науці.
20. Етика наукових досліджень.
21. Загальнонаукові принципи наукових досліджень.

Структура реферату

Стиль викладу матеріалу має бути науково-діловим.

Матеріал розподіляється рівномірно у відповідності до плану реферату:

- вступ (мають бути обґрунтовані актуальність та практичне значення обраної теми реферату, визначені мета та завдання роботи);
- основна частина (розкривається тема реферату шляхом висвітлення основних питань. При цьому необхідно зосередити увагу на аналізі поставлених питань в літературі з висновками щодо їх теоретичної та практичної значущості);
- висновки (необхідно сформулювати:
 - а) науково-теоретичні та практичні підсумки проведеного аналізу за проблематикою реферату;
 - б) теоретичні та практичні рекомендації, що випливають з проведеного аналізу. Вони мають логічно пов'язуватися із змістом викладеного матеріалу);
- список літератури (містить використані джерела та публікації).

Вимоги до написання реферату

Обсяг реферату має складати – 1 друкований аркуш (24 сторінки). До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4 (210 x 297).

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання – «За шириною»; міжрядковий інтервал «Полуторний» (1,5 Lines); абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле – 2 см., лівє – 3 см, правє – 1 см. Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Заголовки розділів, зазвичай, розміщують посередині рядка. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень. Заголовки розділів слід починати з належного відступу.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Титульний аркуш включається до загальної нумерації сторінок письмової роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, зазвичай, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами.

При використанні літературних джерел в тексті письмової роботи можуть бути два варіанти посилань на них. Перший – це посторінкові посилання (виноски): коли на сторінці цитується джерело, то внизу цієї сторінки під основним текстом наводиться бібліографічний опис літературного джерела і вказується сторінка. Другий – коли в разі посилання на літературне джерело у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку літератури та конкретна сторінка, наводиться цитата, точні цифри, дані.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати безпосередньо після першого посилання на нього в тексті. Якщо графік, схема, таблиця не поміщається на сторінці, де є посилання, їх подають на наступній сторінці. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті.

Максимальна кількість балів за реферат складає 16 балів.

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Актуальність теми.
2. План та зміст реферату має системно розкривати обрану тему.
3. Особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків.
4. Використані джерела, тобто наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Рейтинг аспірантів із дисципліни «Методологія наукових досліджень» складається з балів, що отримуються за:

- 1) виступ за обраною темою (дисертаційна проблематика);
- 2) виконання індивідуального завдання (реферату);
- 3) екзаменаційна контрольна робота.

Система рейтингових (вагових) балів та критерії оцінювання:

1. Виступ за обраною темою (дисертаційна проблематика) (максимальна кількість балів складає 24 (кількість балів на 1 семінарському занятті – 8):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слушними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії	6-8
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	3-5
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	1-2

2. Виконання індивідуального завдання (реферату) (максимальна кількість балів складає 16):

тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, є аналітичні висновки аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	12-16
тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел але немає аналітичних висновків аспіранта	8-11
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не достатньо розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	4-7
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано недостатня кількість нормативних та наукових джерел	1-3

3. Екзаменаційна контрольна робота (максимальна кількість балів складає 60) проводиться у письмовій формі протягом 90 хвилин. Екзаменаційний білет складається з двох теоретичних питань за тематичними розділами курсу. Вагомий бал кожного питання – 30.

повна, чітка, викладена в логічній послідовності відповідь на питання, що свідчить про глибоке розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта не лише з матеріалом лекцій, але й з підручником та додатковою літературою; висловлення аспірантом власної позиції щодо дискусійних проблем, якщо такі порушуються у питанні	25-30
відповідь на всі поставлені питання, але не зовсім повна або не достатньо чітка, що свідчить про правильне розуміння суті питання, ознайомлення аспіранта з матеріалом лекцій та підручника; певні неточності у відповіді	19-24
достатньо поверхова відповідь на всі поставлені питання; суттєві помилки у відповіді; відсутність відповіді на одне питання при правильній, в цілому, відповіді	10-18

на інші	
правильна відповідь лише на одне питання при відсутності відповідей на інші або при неправильних відповідях на них	5-9
неправильна відповідь на поставлені питання, що свідчить про незнання відповідного навчального матеріалу, але намагання висловити власне розуміння суті поставленого питання; відсутність відповіді	4-0

Розрахунок шкали (R) рейтингу:

Сума вагових балів контрольних заходів протягом семестру складає:

$$RC = 24 + 16 = 40 \text{ балів}$$

Екзаменаційна складова шкали дорівнює 60% від R, а саме:

$$RE = 60 \text{ бали.}$$

Таким чином, рейтингова шкала з дисципліни складає:

$$R = RC + RE = 100 \text{ балів.}$$

Необхідною умовою допуску до екзамену є рейтинг (Rc) не менше 50% від RC, тобто 20 балів.

Для отримання аспірантом відповідних оцінок (ECTS та традиційних) його рейтингова оцінка (**RD**) переводиться згідно з таблицею:

RD	Оцінка ECTS	Оцінка традиційна
95 – 100	відмінно	Відмінно
85 – 94	дуже добре	Добре
75 – 84	добре	
65 – 74	задовільно	Задовільно
60 – 64	достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	
RD < 60	незадовільно	Незадовільно

Орієнтовний перелік питань до екзаменаційної контрольної роботи

1. Визначити поняття науки.
2. Охарактеризувати описову, прогностичну, проектно-конструкторську, технологічну та інші функції науки.
3. Розкрити розуміння науки як соціального інституту.
4. Дати характеристику історичних передумов виникнення науки.
5. Виокремити етапи розвитку науки.
6. Проаналізувати основні наукові революції.
7. Навести класифікацію наук.
8. Охарактеризувати організацію наукової діяльності в Україні.
9. Розкрити поняття теорії та її категоріальної основи.
10. Охарактеризувати розробку понятійно-категоріального апарата як перший етап психологічних наукових досліджень.
11. Розкрити значення теоретичного і практичного стану розробки проблеми для психологічного дослідження.
12. Навести визначення об'єкту та предмету дослідження.
13. Розкрити поняття мети та завдань дослідження.
14. Визначити поняття робочої гіпотези.
15. Навести критерії вибору методів дослідження.
16. Визначити поняття наукової новизни, теоретичної та практичної значущості результатів дослідження.
17. Сформулювати загальні рекомендації щодо оформлення кваліфікаційних робіт.
18. Навести вимоги до формулювання теми кваліфікаційних робіт.
19. Охарактеризувати вимоги до окремих складових роботи.
20. Навести вимоги щодо форматування роботи.
21. Сформулювати вимоги до наукового стилю мовлення.
22. Охарактеризувати основні вимоги до реферування та цитування літератури.
23. Розкрити поняття авторських прав.
24. Визначити та охарактеризувати основні методи психології.
25. Навести типологію методів.
26. Дати визначення методики та навести приклади застосування методик у психологічних дослідженнях.
27. Виокремити теоретичні методи дослідження в психології, зокрема аналіз, реконструкція, моделювання, прогнозування.
28. Проілюструвати операціоналізацію понять у теоретичних дослідженнях з психології.
29. Навести основні вимоги до оформлення теоретичної частини роботи.
30. Визначити порядок опрацювання літературних джерел.
31. Охарактеризуйте специфіку змісту емпіричної частини дослідження.
32. Навести класифікацію видів експерименту.
33. Проаналізувати методи здобуття емпіричного матеріалу.
34. Розкрити поняття про вибірку досліджуваних.
35. Охарактеризувати основні вимоги до вибірки.
36. Розкрити поняття пілотажного дослідження.
37. Навести основні вимоги до обробки та аналізу даних дослідження.
38. Обґрунтувати наукове дослідження як форму здійснення і розвитку науки.
39. Навести класифікацію наукових досліджень.
40. Охарактеризувати загальнонаукові принципи наукових досліджень.
41. Сформулювати вимоги до методів наукових досліджень.
42. Навести класифікацію методів наукових досліджень.

43. Розкрити проблему понятійно-категоріального апарату наукових досліджень.
44. Визначити загально психологічні принципи дослідження.
45. Проілюструвати принцип єдності психіки і діяльності в наукових дослідженнях.
46. Проілюструвати принцип єдності особистості та її життєдіяльності в наукових дослідженнях.
47. Проілюструвати принцип особистісного підходу в наукових дослідженнях.
48. Проілюструвати принцип об'єктивності психологічного дослідження.
49. Проілюструвати принцип історизму в наукових дослідженнях.
50. Проілюструвати принцип дослідження психологічних явищ у їхньому розвитку.
51. Проілюструвати принцип саморозвитку в наукових дослідженнях.
52. Проілюструвати принцип суб'єктності в наукових дослідженнях.
53. Проілюструвати принцип системності в наукових дослідженнях.
54. Визначити психологічні принципи дослідження.
55. Виокремити види психологічних досліджень.
56. Охарактеризувати етапи проведення психологічних досліджень.
57. Навести стратегію розробки понятійно-категоріального апарату дослідження.
58. Навести способи розробки та експериментальної перевірки моделі, головних ідей, концептуальних положень, що покладені в основу дослідження.
59. Навести види та способи обробки даних дослідження та оформлення результатів.
60. Охарактеризувати процедури аналізу та інтерпретації результатів дослідження.
61. Проаналізуйте форми відображення результатів наукового дослідження.
62. Розкрийте поняття про наукову статтю та її структуру.
63. Розкрийте поняття тези доповіді на науковій конференції.
64. Проаналізуйте особливості підготовки наочного матеріалу для захисту результатів дослідження: комп'ютерні презентації, слайдові доповіді, стендові доповіді.
65. Визначити поняття та особливості впровадження результатів дослідження.